

آیه ۲۰۹

واژه: زَلَلُمْ: دچار لغزش شدید، به خطا رفتید. (زَلَل: لغزیدن، لیز خوردن)

۹- جایی برای لغزش نیست

«بَيِّنَات» به معنی دلایل روشن است و مفهوم گسترده‌ای دارد که هم دلایل عقلی را شامل می‌شود و هم آن‌چه از طریق وحی یا معجزات برای مردم تبیین شده است. پس برنامه روشن، راه روشن و مقصد هم معلوم است؛ با این حال جایی برای لغزش و قبول وسوسه‌های شیطانی نیست! اگر منحرف شوید به‌طور قطع مقصر خود شمائید و بدانید خداوند قادر حکیم شما را مجازات عادلانه خواهد کرد.

پیام: خداوند، اتمام حجت نموده است. «جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ»

آیه ۲۱۰

واژه: الْعَمَام: ابر. (در اصل از ماده «عَمَم» به معنای پوشیدن چیزی است و این که به ابر، «عَمَام» گفته شده است به خاطر آن است که صفحه آسمان را می‌پوشاند.)

۱۰- اتمام حجت و نزول عذاب

درباره آیه سه تفسیر وجود دارد:

۱- منظور آن است که خداوند به قدر کافی اتمام حجت کرده، و نباید افراد لجوج در انتظار این باشند که خدا و فرشتگان نزد آن‌ها آیند و حقایق را بازگو کنند که این امر محال است، و اگر هم ممکن بود نیازی به آن نبود.

۲- منظور این است که آیا آن‌ها با این لجاجت در عدم ایمان در انتظار این هستند که فرمان عذاب الهی و فرشتگان عذاب فرا رسند و آن‌ها را ریشه کن سازند.

۳- منظور این است که آیا آن‌ها با این کار خود در انتظارند که قیامت بر پا شود و فرمان عذاب همراه فرشتگان الهی فرا رسد و به حساب همگی رسیدگی گردد، و به کیفر خود گرفتار شوند.

پیام: سرچشمه و بازگشت همه چیز به‌سوی خداست. چرا در انتظار دیدن خود او هستید، مگر آثار او را نمی‌بینید. «هَلْ يَنْظُرُونَ ... وَ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ»

بسم الله الرحمن الرحيم

آیه ۲۰۳

واژه: اِثْم: گناه (به‌طور کلی برای هر کاری گفته می‌شود که موجب به تأخیر افتادن کار خیر می‌گردد)

۱- ایام تشریق

مراد از «أَيَّامٌ مَّعْدُودَات» ایام تشریق (روزهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ ذی‌الحجه) است که حاجیان باید در آن چند روز، در سرزمین «منی» توقف نموده و اعمال خاصی چون رمی جمرات انجام دهند.

۲- شیوه یاد کردن خداوند در ایام تشریق

در احادیث اسلامی، منظور از ذکر خدا در ایام تشریق چنین بیان شده که بعد از پانزده نماز که آغازش نماز ظهر روز عید قربان و پایانش نماز صبح روز سیزدهم است، این جملات الهام بخش تکرار گردد: «اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا رَزَقَنَا مِنْ بَحِيمَةِ الْأَنْعَامِ»

۳- پرهیز از صید

طبق روایات، مراد از (لِمَنِ اتَّقَى) در این آیه، تقوا و پرهیز از صید است؛ یعنی کسانی که در حال احرام، از صید یا تمام چیزهایی که در حال احرام حرام است، پرهیز کرده‌اند، می‌توانند بعد از عید قربان، دو روز در منی بمانند و خدا را یاد کنند؛ اما کسانی که پرهیز نکرده باشند، باید سه روز بمانند و مراسم آن را به جای آورند.

پیام: کار مقدس و سرزمین مقدس به تنهایی کافی نیست؛ انسان نیز باید مقدس و با تقوا باشد. (دو بار کلمه «تَقَوُی» در کنار هم برای زائران خانه خدا آن هم در سرزمین منی، نشانه نفوذ شیطان در همه‌جاست.) «لِمَنِ اتَّقَى وَ اتَّقُوا اللَّهَ»

آیه ۲۰۴

واژه: اَللَّهُ: کسی که خصومتش شدیدتر است. (اسم تفضیل از «لَدَد»: خصومت شدید)

۴- برخی صفات منافق:

(موضوع در سه آیه ۲۰۴، ۲۰۵ و ۲۰۶ آمده است)

این آیات چند ویژگی منافقان را بیان می‌کند:

قسم دروغ می‌خورند؛ سرسخت‌ترین دشمنانند؛ در راه فساد در زمین، کوشش می‌کنند؛ دسترنج دیگران را نابود می‌سازند؛ لجوجند و لجاجت و تعصب، آن‌ها را به گناه می‌کشاند.

پیام: دشمنان همیشه از مقدسات علیه مقدسات استفاده می‌کنند و با سوگند به نام خدا، به رسول خدا صلی‌الله‌وآله‌وسلم خیانت می‌کنند. «بِشَهَادَةِ اللَّهِ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ»

آیه ۲۰۵

واژه: الْحَرْث: کاشتن، کشت. (در این آیه، معنای دوم اراده شده است.)

۵- مصداق عینی و تطبیقی (موضوع در سه آیه ۲۰۴، ۲۰۵ و ۲۰۶ آمده است)

شأن نزول این آیات درباره «أَخْنَسَ بن شریق» است. او منافقی خوش بیان بود و تظاهر به دوستی با پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می نمود و سوگند می خورد که مسلمان است و به همین جهت، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم وی را چون سایر مسلمانان به حضور می پذیرفت؛ زیرا آن حضرت مأمور بود مادامی که خلافتی از مردم سر نزده، آن ها را بپذیرد و بنا بر ظاهر عمل کند. هنگامی که بین او و طایفه «ثقیف» درگیری پیش آمد، وی پرده از چهره واقعی خویش برداشته و بر آنان شبیخون زد و دام و زراعت آن ها را از بین برد. البته پرواضح است که شأن نزول، آیات را محدود نمی کند و آیات، شامل تمام کسانی است که این ویژگی ها را داشته باشند.

پیام: مستکبران همواره در تلاشند با از بین بردن پایه های اصلی اقتصاد (کشاورزی و نیروی انسانی) جامعه اسلامی را فلج کنند. «وَّ يُهْلِكُ الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ»

آیه ۲۰۶

واژه: الْعِزَّة: در این جا غرور، قدرت و خود بزرگ بینی.

۶- فریب ظاهر افراد را نخورید (موضوع در سه آیه ۲۰۴، ۲۰۵ و ۲۰۶ آمده است)

اسلام، اگرچه در مسائل فردی به مسلمانان دستور داده است تا درباره یکدیگر تجسس ننمایند و به ظاهر اسلامی آنان، اعتماد نمایند، ولی در مسایل اجتماعی و سیاسی و نیز موضوعات حساس فردی، به آنان هشدار می دهد که فریب ظاهر افراد را نخورده و درباره آنان، تحقیق نمایند. این آیه، به گروهی از مفسدان اشاره می کند که در ابتدا چهره ای با ایمان و مردمی به خود گرفته و پس از جلب اعتماد مردم و رسیدن به پست و مقام های کلیدی، نیت پلید خود را آشکار ساخته و به جنگ عقاید و امنیت مردم می روند. نمونه این افراد در تاریخ بسیار زیاد است.

پیام: مستکبران، به موعظه دیگران گوش نمی دهند. «إِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ»

آیه ۲۰۷

واژه: مَرْضَات: خشنودی و رضا (مصدر است - مفرد است)

۷- لیلۃ المہیت

در بسیاری از روایات شیعه و سنی نقل شده است که این آیه، در شأن امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام نازل شده است که در «لیلۃ المہیت» (شبى که مشرکان قصد جان پیامبر را کردند و آن حضرت تصمیم به خروج از مکه و هجرت به مدینه گرفته بود) در بستر پیامبر خوابید تا مشرکان از هجرت وی آگاه نگردند و این چنین جان خویش را برای جلب رضایت پروردگار در معرض مرگ قرار داد. "ابن أبی الحدید" - شارح سنی کتاب نهج البلاغه - می گوید: «این موضوع در حدی از تواتر است که جز کافر یا دیوانه آن را انکار نمی کند».

پیام: بزرگترین و بهترین معامله، فروش جان در مقابل کسب رضای خالق است. «يُشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ»

۷/۱- مباحث خداوند به علی علیه السلام

در شب لیلۃ المہیت خداوند به دو فرشته ی خود، جبرئیل و میکائیل فرمود: «... به زمین بروید و حافظ و نگهبان علی باشید. هنگامی که جبرئیل بالای سر و میکائیل پایین پای علی علیه السلام نشسته بودند جبرئیل می گفت: «به به آفرین بر تو ای علی! خداوند به واسطه تو بر فرشتگان مباحث می کند».

آیه ۲۰۸

واژه: كَافَّةً: همگی

۸- ولایت سبب صلح است

«سَلِمَ» به معنای صلح و آرامش است و در روایتی از امام صادق علیه السلام به ولایت و امامت علی و امامان معصوم علیهم السلام تفسیر شده است؛ چرا که این ولایت، می تواند اصلی ترین محور اتحاد امت اسلامی و سبب آسایش و امنیت آنان باشد و اگر همه مسلمانان بعد از پیامبر در این دژ مستحکم داخل می شدند، شاهد تفرقه ها و جنگ و خونریزی در سرزمین های مسلمانان نبودیم.

پیام: شیطان، دشمن صلح و وحدت است و همه ندهای تفرقه انگیز، بلندگوهای وی هستند. «ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَ لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ»